

Спогади

про переселення лемків присвячуються
до «60^{тої} річниці визнання лемків з
красьвівських земель Лемківщини»,

котрі описала:

- Гавриляк-Тимюра Ольга Іванівна,
1937 р.н., уродженка с. Кришини,
бувшого Ново-Самбірського повіту,
Львівського воєводства.
з розповіді ДІ р. Вуйка Андрія
Ірмосяка, старших сестер
Меланії і Стефанії, швагра
Олександра Гіскуна, та голо-
віка Петра Гавриляка.
жителів м. Монастирська
вул. Садова, 40

26 квітня 2004 р.

770711

Визнання лемків з прадідівських земель Лемківщини - 60 років

Лемківщина - західнокарпатський край безмежної гірської краси, чудової природи і працьовитих, щирих з відкритим серцем людей.

Неописаною, неповторною красою - Лемківщина прикрашала і вабило туристів і лікуючих, невеличке, мальовниче, славнозвісне гірське курортне містечко Кришиця - бывшего Ново-Санжівського повіту, Краківського воєводства, розташоване на схилах гір Паркової, Крижової і Яворини, з безлізгю потізіків, цілющих джерел мінеральних вод, піяльнями, чудової архітектури санаторіїв в котрих щорічно зміцнюють здоров'я тисячі людей.

KRYWNICA. Deptak w czasie koncertu.

Fot. St. Mucha.

Кришиця - здрий

Мінеральні води:
"Зубер"
"Кришичанка"
"Селотвінянка"
були в інших піяльнях.

Піяльня мінеральних вод:
"Юзера" "Короля"

загалбний вигляд санаторіїв

Лідняття та спуск людей - Колейкою →
здійснювався -
Через гору Крижову була колейка лісова.

Продовженням містечка Криниці було село Криниця. Головною вулицею міста і села була вулиця Крашевського побабіг котрої були дерев'яні хати, будувалася друшій поверх шпиталю.

Через місто і село протікала бистроплинна гірська річка Крижганка, річки Горний Котик Ізвір і потічки впадали також в річку Крижганку, котра через Порожник і Мушиню впадала в річку Топрад.

Посередині села красувалася 9-ти бакний, мурований храм Святих Верховних апостолів Петра і Павла - греко-католицький, збудований в 1872 р. б. Над центральним входом, під першим найвищим куполом було написано "Слава во вишних Богу". Велика дзвіниця була побудована ближче до вул. Крашевського.

На відпуст до славної криницької церкви зіз'ялися прогани з навколишніх міст, сіл, а також з Словаччини.

Недалеко від церкви був цвинтар, а через дорогу 2^а поверхова псаломія. За нашої пам'яті були парохами церкви - о. Білик, о. Дзюбина С., о. Хил'як. Була захоронка, вихователями були сестри-наставтельки Тадея і Доротея.

Криниця - 1945р

Церква св. апостолів Петра і Павла в с. Криниці.

Криницька захоронка

Парох церкви о. Білик

Висованці захоронки

Дітками в Криницькій церкві були: Гриняк Іван та його син Павло Гриняк - 30кін жив дяківську селу котю, в Терешині Маламарем - Митко Громяк старший брат Митюра Іван Кусик Антон Венеринович Іван Громяк Андр. Синьва Петро

В Кришині була кінцева залізко-дорожна станція, млини, тартари, кар'єр, шоловня, фоліон для виготовлення овезого сукна, так як було розвинуте вівчарство і скотарство, молоко здавали в мологарию. Також були 2 електровні (нова і стара)

Летки займались вирощуванням льону, з сім'я були олію в олійні, а з волокна - ткали льняне полотно на своїх власних ткацьких верстатах.

Діти летків бідних і заможніших навчалися в школі прилюдній народній з українською мовою ^(дофайт. 121) каб-^{гокка} була фільмного школа, Українська учительська семінарія, стражпожежна, торговця, кіно-театр, стадіон, пляж з рестораниками.

Для перевезення туристів і лікуючих були спеціальні повози. Дорошки-фрікер були одягнені в спеціальній формі, а на шкіряній шапці мав номер повоза і такий-же номер на повозі.

Семінаристи
учительської
семінарії
з учнями
біля школи.
с. Кришині
1942р.

учні фільмної школи

стражаки пожежні

Лемки-селяни займалися землеробством, льонарством, скотарством, вівчарством і т.д. Мали тверду християнську віру, жили в мирі і спокої з сусідами, поляками і жидами, не вмішувалися в політику, були законопослушними. Любили свій рідний край, звичаї і обряди та оспівували їх у своїх веселих, радісних і тужливих піснях. Майже всі лемківські родини були багатодітними, щоб було кому обробляти свою рідну землю і працювати на господарстві.

Але Друга світова війна внесла неспокій в лемківське життя.

Під час німецької окупації лемкам-селянам жилося тяжко. Дітей не було в школі, взяти тому, що господар не мав права продати млинів врожаю, ні худоби ні порослят. Все обліковувалося, худобу, вівці культивували і здача контигенту була обов'язкова. Також була обов'язкова підвозка вугілля з вагонів з д. станції на електровки-фїрами і на 1 пару коней необхідно було вивезти ліса по 40 м³ за місяць, на укріплення окопів та на інші потреби фронту.

З кожної хати німці забирали дорослих і неповнолітніх копати окопи в сусідні села Банниці, Кінцьову, Раківське, Вікову.

Німці-наглядачі стояли над працюючими, що копали окопи та підбирали молодих спритних людей і примусовим порядком забирали в Німеччину на примусові роботи.

Але криничани були щасливі і дякували Богові за те, що охоронив Криницю від бомбардування. Жодна будівля не була знищена війною.

Втікаючи перед радянськими загарабниками, багато біжінців зі Львова, Самбора, Тернопільщини, Маркова (це священники, судді, учителі) цілими родинами зупинялись в Криниці, лемки їх приймали жити, ділились продуктами с/г і тваринництва і коли наближались "визволителі" виїзжали з Польщі в Закарпаття.

В січні місяці 1945 року на Йорданські свята німці з Криниці тихо, сміливо відступили без жодної стрілянини, говорячи: "Гітлеру капут."

Після закінчення Другої світової війни, погалася ще жажливіша, від війни депортація — примусове переселення (етноцид) лемків, з прагдівських земель Лемківщини, на Україну, а поляків з України в Польщу.

Переселення проводилось за вказівкою Сталіна на підставі підписаного договору між урядом Польщі та урядом Української РСР від 9-го вересня 1944 року «Про переселення українців з Польщі на територію СРСР і поляків з УРСР у Польщу».

Були створені комісії з польського війська та радянських комісарів, котрі розповзлися по всіх селах, проводили агітаційні мітинги, обіцяли краще життя, нові хати, що будуть заселяти цілими селами, прислуховувались до бесід селян, а хто категорично відмовлявся то лякали вигнанням на Сибір «на білі ведмеді», або на німецькі території на заході і півночі Польщі.

Схвилювані лемки збирали осінній врожай 1944 року з надією, що будуть збирати дарч з лемківської землі не в останнє. Пізно ввосени спокладали поля, дежто посіяв озимину, та підготували ґрунт до злого посіву та посадки.

Наступила тривожна весна 1945 року гасники кринигонам повідомили, щоб готувались до евакуації на Схід, виписували кожній родині евакуаційні листи в Харківську, Жерсонську, Полтавську області.

Господари збивали дерев'яні пакки для домашніх режі і господарських. А господині, пекли хліб і сухорі, обливаючись слізьми, в діжки засолювали кляганні сир на бринзю, топчили масло, щоб було на далеку дорогу. Також збирали пашу і зернофураж, що залишився з зимы, щоб було чим кормити в дорозі, копей худобу і птицю.

В середині квітня була дана команда вивозити на ст. Новий-Санж своїми фірмами домашні і господарські режі, пашу, зерно і цілий тиждень гекали подачі товарних вагонів.

Якщо то був лемент, плач і ридання коли крикигани завантажували свої режі до вагонів по 2-3 родини. А ще страхітливіша була картина коли коні і ржам, відгуваючи страх, не хотіли заходити в вагони. Коней розміщали по один бік вагону, а корів по другий бік. Корови ревіли, вівці бекали, метушились ніби чують небезпеку вовків, птиця лягло кут-кудакала та метушилась у своїх клітках.

Пролунав плакучий прощальний гудок потягу і перший ешалон з крикиганами рушив на Схід, і вони плачучи молились і просили Господа, щоб не залишили на гужини.

А на станції Хирів було переважання з польських вагонів в радянські, як то тяжко намузввся невикши нарід, діти і тварини.

І знову залунав уже не плакучий, а режущий гудок радянського потягу і ешалон знову рушив на Схід.

Лемки покинули гори Бескиди - зникли рідні гори, лише в уяві і пам'яті вони залишились, мабуть, назавжди.

Тюгалась рівнина, куди оком глянеш - руйни, безпорядки. Все не так як в нашій рідній Кричині.

На кожних зупинках інші поневіряння. Господині пішли корів доїти, та деколи не встигли повернутись з надоеним молоком (бо потяг рушив) то залишились з надоеним молоком до слідуючих зупинок, а діти плакали в огікуванні матерів. Господарі знову бігли в пошуках трави, щоб якось прогодувати худобу, вскакували в вагони коли потяг вже рушав з місця. А старші діти бігли поїд вагони в пошуках води, і весь час переживали батьки за дітей, а дітей за батьків.

Тій з-під худоби викидали на поля в некаселених пунктах. В вагонах, з худобою та кіньми, їхали по гезі старші господарі.

Цим раз далше на Схід, тим гаетіше зупинявся наш потяг на невіданих нам станціях робив маневри, вагони одні відгіпляли, а други пригіпляли і в багатьох сілях евакуаційні листи були витисані в Харківську обл., а опинились в Полтавській області.

А до кінцевої станції Краснопілка, Харківської обл. доїхали лише 4 години, бо всіх решту "розсудили" по різних селах, бо в одному селі не могли всіх розмістити. Їзали майже три тижні.

Любоазивши, що села бідні, самакні хати під соломною, землянки і що нема життя, крини-гати пішли до наг. потягу і сказали, щоб везли їх назад, що не будуть розвантажуватися, але і на це була рада. Приїхав взвод військова радєнького, за годину все зважи-нів викинули під відкрите небо, люди кричали плакали, але ніхто не звертав на це увагу.

Але через деякий час приїхав якийсь нагати-ник з дірамі з биками і порозвозили по квар-тирах. Люди були добрі, співували, ділились їжею, напоїли чаєм. Шаги заносили в хати і розкидали лежати, бо по висоті не вміщались, або підрізували ніжки з шурфлядами, креслами роз'єднували.

В Краснопілці вже були колгоспи і колгосп виділив перевезенням допомогу харчами. Проки обжившись пішли кринигани працювати в колгосп. Землі були родючі горноземні-високобро-жайні, на трудодні платили зерном, оводами. Були сади, ставок. Найтяжче жилося вдовам з мамами дітьми, але лєнки не полишались корів, - бо була основною золотою коршителькою для дітей.

Найтяжче було пережити зиму, бо голя-нами соломною, сохлишком, навіть дозволяли вирубувати посадки.

Подивившись на тяжке життя, молоді, ^{жінки} газди их за літа подались на Тернопільщину, по-родавши все лише з торбами в руках, а хто не мав грошей, то зайцями на товарних вагонах добирались до своїх лєнків. А деякі з старших кешігних людей з тузи поїхали і кавіки замишались на сході.

А вдова з мамитою дітьми, заробивши на трудодні зерна, та продавши його, продавла корів і непотрібні рєгі, здавала в багаж шагу розібрані ліжка, швейку машинку, домашні рєгі і поки доїхали до ст. Зортків, то і багаж також діїшов, покупили його і фірмою попутньою дове-ли до Джурина, а з Джурина знову попутньою фірмою до везли до Монастирськ де і поселились

Крижанівши зі Сходу, переважно більшість крижанів поселилась в м. Монастириську, згідно „евакуаційних листів“ отримали (вже кращі як на Сході) лінійні польські хати, землю, працювали на власних господарках, не жили розкішно, про те дякували Господеві за все, а найбільше за те, що знову живуть зі своїми крижанівцями, зі своїми родинами.

В 1948 році почалась колективізація, забирали коней, фіри, землю, залишали лише по 0,25, а бога під огородину, знов тяжка праця, низькооплачувана праця в колгоспах, обов'язкова позика, а реформа грошей 1948р. знову знищило людей.

Отака трагічна була доля крижанів котрі виїхали першим ешеліоном на Схід. Як співається: „Не одного газду з торбами тустило.“

На цій фотографії сфотографована одна із вдовинь Гавриляк Катерина Іванівна з двома синовцями (перед своєю дерев'яною хатою в с. Крижанів), котра тяжко мучилась в Краснопіллі, Хорк. обл. Продавши корову, зерно і всі непотрібні речі (а неохідні речі здала в багаж) і поїздом з дітьми добиралась до Зорткова, а з Зорткова до Монастириська добиралась попутними фірами, щоб жити із своїми рідними і крижанівцями. А мати її Артим Іванна з туги померла в Краснопіллі. Тіленік нещодавно Любомира, сразу поїхала на Червонольвівщину в Козову. Копія „Евакуаційного листа“ додається під №2

Переселення лемків з Крикиці
останнім ешаломом на Тернопільщину.

Жив у Крикиці господар Тимур Яван Яванович зі своєю дружиною Лукією. Народили та виростили 3-х доньок: Марію, Теклю і Анну. За зароблє гроші за кордоном збудували дерев'яну віллу "Екі" на 14 покоїв; господарську хату з господарськими приміщеннями; мали 22 га поля, в т.ч. орної 11, 2 га, ліси, луки. (Довідка архівка - додається) Займались землеробством, вівчарством, льонарством. Мали коні, корови, вівці, різну птицю, весь господарський реманент.

З Тимуром Яваном жила немовка сестра Евросинія котра допомагала по господарству і дітей доглядати.

Тимур Яван спіткало горе, тяжко занедужала дружина Лукія і в 1927р. померла. Залишились 3-и сирітки без матері, наймолодшій Анні було тоді 2,5р. Ї 45-ти річний вдовець вимушений женитися, і одружується з 20 річною Любомирєю з родички Тимка і Марії

Вид хати з подвір'я, ~~справа~~ справа стайка Тимуро. Т. викидає жнії з жноєсловнища.

Господарська хата від вул. Крашевського справа Тимур Яван з друж. Любомирєю, в дверех - сестра Явана Евросинія, зліва - мати Любо, сидить з дитиною - найстарша донька Марія з дитиною. 1931р.

Вілла "Екі" 1945р.

Старші доньки, Тимурі Т. - Марія і Текля виросли та повиходили заміж, а наймолодша Анка виховувалась з одним братом і 4-ма доньками народженими від другої дружини Люботири. З маленьких літ дітей привчали до праці, бо було для кого і на гоми працювати.

Родина Тимка і Марії Громосяк звідки

посидить їхня донька Люба - дружина Тимури Гвако- (верхній ряд друга справа.)

Дітей підрости, а батьки тишились ними, бо вже було кому працювати на господарстві, були доходи з вілли "Ені" від квартирної магієв. Батьки дбали, щоб діти були ситі, одягнуті та взуті, а коли поженяться, щоб кожний отримав зкусь частку маєтку.

Але друга світова війна принесла багато біди в нашій родині, так як і в других родинях. Треба було працювати на фронті: обов'язкове вивезення лісу на потреби фронту і укріплення окопів. Брат Антон вивозив ліс, а старші сестри Анка, Меланія і Стефанія копали окопи в Кінцеловій, та жили страхом і молились, щоб не забрали їх на примусові роботи в Німеччину.

Також була обов'язкова здача контигенту. Запам'ятався мені випадок коли німець і представник зміни в нас перевіряли наявність худоби. І в одній вівці не було кульчика, було розірване вухо десь гушак терники. Німець говорив, калігено, польською мовою: "Єдна овца німа кульчик", а мама у відповідь: "Спиратила, зубіла!" Не можливо було приховати жодну вівцю, жодне поросля, щоб закопати для своєї родини.

Одного разу німець (під виглядом, що хоче обійсти саротогографувати) хотів продати безукішайн (матеріал на штаки), хотів на фірмі була табличка, що "в подвір'ї зливі пєс", він заблизько підійшов до хати і його покусав наш пєс "Цуцик" і порвав штани. Батько швидко запряг коні і повозом з матір'ю відвезли його на німецьку поліцію і перекладачу все пояснили. На поліції його дуже сварили тому він пудри йшов, але все рівно мама мусіла заплатити, за надану медичну допомогу, за фізичний біль і порвані штани.

У вересні 1944 року після підписання договору між урядами Польщі і радянської України "Про переселення українців з Польщі на Україну, а поляків з України в Польщу". Тодіся розрухи в Кривині, лєтмише ніяк не могли зрозуміти за що може бути такий брутальний обмін населення, адже в кожній державі живуть різні народності і національні меншини.

Кривинці із Салбофа, зі Львова священник о. Каптанюк з цілою родиною радилі нас, що підписаний Сталінський договір мусить бути виконаний, тільки щоб не записуватись на Схід, а лише на Тернопільщину, у Львівську, чи Ж. Франківську обл. (тодішня Станіславська)

Після звільнення Кривині від німецької окупації, після Йорданевих свят 1945р. по всіх селах Лемківщини розповзлася радянсько-польські агітатори. Спочатку агітували, обіцяли "Золоті гори", а побачивши впертість лемків лякали, що вивезуть на Сибір.

Яких погроз перетерпіла наша родина, страх, в дитячій пам'яті, закарбувавсь назавжди.

Житнього зимового везера роздобен сільвкий стук у двері: „Хозин открой, проверка документів!“ Батько з матір'ю відчинили двері, першим зайшов комісар в білому кожусі з польовою сумкою через плече, документи їх майже не цікавили. Обійшли по всіх хатах, заглядали по всіх куточках в сінця і за дверями при виході побачили шафель в котрому пошлася-(дубилася) шкіра з молодого бизка. „Что это такое?“ Батько відповів, що бизок покатав ногу і прийшлося довізати, а шкіру треба видубити, щоб пошити дітям взуття. Люди сказав, щобі готовились до переселення. Батько їм відповів, що в нас велика родина, дружина, престаріла сестра та 6-ро дітей, що є господарю і після війни всі діти босі, як можна залишити свої прагидівські землі, рідний край, батьківські могили і свої перші дружини та їхати в незна-ний край. А він відповів, що будеме „сопротивлятьсѣ“ то вивезем на Сибір, а на перший раз поперед-жуємо: „Не сопротивляйся, Старик, шей сапоги и едь в Россию.“

Прийшла весна 1945р. Половина крижак вийшли вже кількома ешалонами на схід, а ми всуперек всім попередженням і погрозам, орємо сіємо, садимо і живемо надією, що будемо збирати врожай 1945р.

Тоді наші „визволители“ загасили до нас, а лякати ходили тільки вночі, знову стукатють: „хозин открой“. В хату зайшло двоє, і на дворі було двоє. „Старик, одевайся пойдешь с нами.“ Ми всі в крик і плач і просимо: „Не забирайте нам тата!“, але ніякий плач і просьба на них не вплинула. Вивели тата на кінець села на так званій „Горний міст“ і кажуть: „Не поедешь в Россию, семью вивезут на Сибір, а тебе убьют.“ Поляками добре і один із них просить комісара: „Отпусти старика, видишь сколько у него детей и как плачут,“ і відпустили тата.

Старша сестра батькова - Євросинія працювала щоб захищати її зі старшою його донькою Меланією в цій господарській хаті, бо що вона старша буде в гужині роботі, не могла, бідоломка, пережити ці "ніжні візити", злягла - і в квітні 1945 р. померла.

Однієї ноги "Хтось" нам вкрав пару коней. А ранком батька викликають в комісарський пункт і знову питають, чи готовий до перевезення (воки називали - евакуацією), а батько відповів, що ні, бо немає коней, хтось вкрав і гит вивезу режі і дітей. Під везір прийшов солтис і сказав батькові де є коні. Брат Антон і старша сестра Текля пішли і привели коней, а останній раз як виставили батька, то пригрозили, що вивезуть на Сибір "за кулагство", так що батько вже зі страху третій будинок (так звану вендзарню) в евакуаційні документи не вписав, хоча мав багато дітей.

Головавши, гит може все те закінчитися і в кінці червня 1945 р. батько і всі крикигани, котрі ще не виїхали косили і сушили сіно, збивали папки на режі, збирали лишки промислівого зерна для худоби і птиці. Господині пекли хліб, сушили сахар, топили масло, сочили в діжки бринзю, а перед самим від'їздом наша мати ще накопала мішок молоді картоплі (під ціркою)

Крикиганом була дана вказівка забрати всі церковні режі, то старші брати рихтували папки і упакували церковні режі. Нашому батькові, як старшому, порушили їх вивозити на станцію Новий-Санж, але поскільки нашому батькові було тяжко за віком (63р.) то допомагали і інші старші брати.

На станцію Новий-Санж крикигани звозили режі майже цілий тиждень, захищали старших гездів і синів охороняти режі.

На славний ярамовий празник Петра і Павла в Крикині дзвони вже не дзвонили, не запрошували проган на відпуст - бо були вже упаковані до від'їзду. І парочками в останнє молились і ридали у пустій сунній церкві.

Прощаючись з сусідом - поляком паном Жембік сказав: „Пане Тимуро, як Жембік плаче, то ти ж не плач.“ і дійсно було зле, бо він добре розумів, що ми вже більше ніколи до Крикини не повернемося, а ми собі цього не уявляли.

Останніми покидали Крикиню матері з малими дітьми, перестаріли дід і батьки та прив'язана худоба до двір. Молячись і кланяючись своїй рідній землі, цілували хати і свої пороги, навіть худоба бентежно ревела.

З болем у серці, риданням, своїми сльозами скроплювали 34^х км. дорогу до Нового-Сакга, залишаючи нашу худобу Крикиню пустою-мертвою тишею.

Після нашого від'їзду з Крикини знайоми писали, що навіть нашого бідного лемківського маляра Микитюка декілька раз примусово вивозили, а він все повертався назад.

17-го липня 1945 р. останній ешалон з крикижанами вирушив зі станції Новий-Сакг.

Наша родина Звана Тимури-8 гол. і родина Андрія Протосіяка-3 гол. їхали в одному товарному вагоні зі своїми та церковними речами. В вагонах одна половина дверей була відкрита, були прибиті дошки (поруча), щоб ніхто з вагона не випав. Ще довго не висихали слези в наших батьків і старших сестер. Їхали товкми молячись і прощаючись у попутках з проїжджаючими селами, горами, лісами, махали руками, хустками людям котрі були на платформі стояли на зупинках.

Кони, корови, вівці, птиця, вози і весь господарський реманент були в другому вагоні, а тато, брат, вуйко Андрій попері їхали з худобою, бо і та ніжна відчувала неспокої, метушилась.

Під'їждючи до Грибова - потяг поміняв погляд збавляти швидкість і тато сказав, що буде проїждати через дерев'яний тимчасово збудований залізничний міст, котрий був підірваний під час війни. Позакривали в вагонах двері, щоб не бачити ту страшну глибочину прірви. Мати сказала нам навколівки молитись, щоб Господь нас оберіг від катастрофи. Потяг їхав повільним тяжким ходом, вагони похитувались, все скріпіло та тріщало, страх охоплював серце, але все було в Божих руках і лемки мали жити.

На станціях, де були добрі зупинки, господарі бігли, щоб накосити паши для худоби, господарі корів доїли, а старші діти бігали похід вагони в пошуках води. Я 8-ми різна, з 5-ти ріжною сестрою Надією перебігаючи похід вагони, сусідній потяг рушив і мені ледь необрізало ноги.

В нашому вагоні тато поставив залізний кецок з трубою в вікно, щоб раз в день зварити дітям "гарячої" страви.

В саяноку від серйозної недуги 29.07.1945 року померла з нашої родини Катерина Птурок - залишивши сиротами двох синів і 3-х річну доньку Стефанію, чоловіка та старого батька, а 30-го липня зупинивши ешалон, поховали її в селі Вільхівці, Н-санжівського повіту, Краківського воєводства.

На станції Хирів перевантажували домашні і церковні речі, худобу з польських вагонів в радянські, як то мусівся той багатостраждальний лемківський нарід, і за що?

На станції в Самборі знайшов нас один пап, що мешкав в нашій віллі і казав залишитися в Самборі з цілою родиною, але тато боявся, що документи виписані на Тернопільщині, а оскільки причиною відтови були - церковні речі, бо вони належали цілій громаді з Крикиці і кому тато би їх залишив.

1-го серпня 1945р. наш потяг прибув на залізничну ст. Ботутери, що на Березанщині, де хто розвантажився і живуть в Березанях, а кому не сподобалось, (бо ст. була перевантажена і поляками, і лемками, що не було де її зблукати внасти) то везли до ст. Козової і там нас розвантажили. Козова нам також не сподобалась, хотя землі родючі горноземні проте рівнина - нема гір, а лемки-горячки не уявляли собі життя без гір. Молоді газди зразу поїхали розвідати в м. Моластирська, чи є хати. А ми з матір'ю пішки пішли козувати в с. Вікторівку, де вже жили наші крикигачи, і там господарем не сподобалось, бо пашили соломомою.

2-го серпня 1945р. ми приїхали до Моластирська. День був похмурий, дрібний дощик торосів і небо плакало навіваючи сум і плач над долею лемківського народу. Моластирська розташована між невеличкими горами, природа подібна до Крикиці тільки протікає річка Коропець спокійно не така бурхлива як наша річка Крикигачка

Зупинились ми біля школи, коло якої були тодішні воєнів котрі загинули під час війни. Напротів виднілися обгорілі мури змиченої війною тютюнової фабрики.

Зійшовши з фіри, тато оглянувся навкруги і з дрожащих уст прозвучали певного смутку слова: "Де я вас привію з мої дороги діти?" і повільним кроком пішов до зміни (міської Ради), де саме там випадково зустрів його голова пан Вагус, розказавши йому про склад сім'ї, про привезені речі, худобу показав документи на оціночну вартість нерухомого майна замишеного в Польщі - на суму 48470крб. на тодішні гроші. Голова пояснив, що краєві хати зайняли переселенці з Любацівщини, з Дубна і др; що на таку вартість нема хати, в центрі міста ще є пару хат, але в них не можна поселити родини з худобою і господаркою. Тоді пішов на вул. Підгородню №1 з котрої ще не виїхала полька-пані Дудзікова Ядвіга, вона займала лише пів будинку, а по другій половині інші поляки. Ми ще жили з поляками біля двох тижнів, а після їх від'їзду до Польщі мій батько поселився з нами - 8 гол. на одній половині, а донька Текля з чоловіком Тролюсеком Андрієм і донькою Надією поселились на другій половині цього будинку. Місцева влада наділила нам посілні і посадили поле пані Дудзікової Я.Т.

Порівняльна таблиця замишеного і отриманого нерухомого майна та землі:

Замішено в Польщі нерухомого майна, згідно архівної довідки (котра додається)				Отримано в Монастириську згідно акту №25 (додається)			Виплата грошей в 1946р.
Кількість хат	Сума нерухомого майна (крб)	Поле, ліси, лук		Кількість хат	Сума отриманого нерухомого майна	Поле за	
		всього за	в т.ч. окремого за				
два буд.	50880крб.	22.4	11.2	пів	7445крб.	4.46	
А по акту №25 вказано сума	48470крб.						в сумі 41025крб.

Примітка: В акті №25 вгорі на негативі написано: Дотл. получив 41025крб. 30.09.46р Одержав і підпис мого батька. В той час тяжко було жити 1 літра кукурудзи на базарі коштувала 50крб., а в 1947 році був голод, а в 1948р. реформа грошей і по маєтці.

В 1948р. в нас в Монастирська знов погалося примусова колективізація, забрали землі з 5 га - лише залишили присадибку, забрали 1-го коня, віз, пауг, бороку, це вказали в довідці, котру накладаємо, крім того розібрали пів дерев'яної стодоли, мішки не представили на це довідки. Записували всіх працівників на роботу в колгосп, то найстарша сестра Анна втікла на працю в Станіславів, брат влаштувався в електривню, сестра Меланія поїхала вчитися в Березани на кухаря, а тато мати і сестра Стефанія працювали в колгоспі, а я з сестрою Парасею ходили до школи.

В січні 1951р. татові було 69 років голова ^{к-ту} прийшов, щоб тато ішов відкривати сирок і вантажити на фірми, одного дня тато прийшов дуже змушений з колгоспу, на другий день вже не пішов на роботу, бо погувався погано, зранку покормив худобу обійшов господарку і 05.01.1951р. о 13 год. помер від блокади серця - смерть була раптова. (свідство дається) 07.01.1951р. на перший день Різдва Христового батька похоронили.

В 1957 році 13 червня в нас було велике повінь, така була злива, що здавалося, що небо з горними хмарами зєдналося з землею і з Березан-Лідзачів порозривало стави і вал води висотою 2 м. різкою йшов (Коропич) на Монастирська і на своєму шляху затоплював всі прилегалі села до різки Коропич пливли, мости, дошки, подушки, коліски гуси, кури, поросята і наша хата була першою за різкою (за мостом) не розвалило її бо була з цегли, а ліп'янки - з хати підряд - тільки порох пішов, люди були на деревах, на дахах цих ліп'яних хат, але дякуючи війську з кантоками лодками їм врятували життя, люди зовсім

залишилися без нічого, потім нам і всім потерпілим видали страхівку і ми перебудувались вже далше від річки.

Наша хата на вул. Підгородній №1 і річка Коропець після наводнення на 3-й день після повіні 1957 року.

Після смерті батька, мати здала церковні речі в Монастирську Церкву Воздвиження Госного Хреста пароху цієї церкви о. Михайлу Нагірняку, бо всі вже переконались, що козад вороття в Крикишю нема. (довір здохтєся)

Ці документи і фотографії висилаю для того, що всі ті нещастє котрі пережили наші люди, а особливо наша родина є не вигумані фантазії, а істинна правда.

Події перселення описала Ольга Гавриляк з Монастирського, наймолодша дочка Івана Тимуря і очевидеця цих подій. Окремі факти по перселенню крикишан першого ешалону оповідав Олександр Гіскун, Петро Гаврилек старший мої сестри Меланіє, Стефанія Тимуря і вуйко Андрій Протосьяк, котрому пішов 9-й рік

Нашу родину доля порозкидала по всій Україні і коли приїжджам до нашої матери в гості брати, то за гарною горілки завжди наші вуйки з матою співали тужливі лемківські пісні, одна мені з них найбільше закарбувалась в моїй пам'яті, котру я ще ні разу не чуло на лемківських воцтрах в м. Монастириську:

1. На гужині зоглебою,
Марно життя іде!
За родиною споглядаю,
А де ж вона, де?

О, мій Боже милостивий,
Верни ж ма домів!
Ной погу, ще раз милий
звук родинних снів,
звук родинних снів!

2. Там інакше вітер віє,
Де родинний край!
Там інакше вєгоріє,
Там то щастя, рай!

І туди ма гадка тєжє,
І немаю сна.
Доки серце там не лежє
Не усьєне слєза,
Не усьєне слєза.

Останнім ешалоном іхали родини:
Івана, Пимуря, Андрія Громосяка, Івана,
Павла Гриняків, Антона Кусика, Івана
Венгериновича, Павла Турка, велика родина
чижонів, Крегів, Квасняків, Шелищаків,
Крекшецьких, Пиж, Громосяків Івана та Микола
Петриків, Кусика Семєна, Кусика В., Турєв
Рикшаровських, Бігів, Бругєв і т.д.
Іавриляк І., Вовк Л. Вовчаків і т.д.

Рада наша влада, та деякі депутати Верховної Ради з фракції комуністів вже в київській Незалежній самостійній Україні нас лемків (переселенців) довго визнавали "добровільно виселеними". Та як ми міг впертий працьовитий лемко "добровільно" залишити свої прадідівські землі Лемківщини і горівної краси гір Карпат-Бескидів, потічки, джерела мінеральних вод, свої Божі храми, дерев'яні хати в котрих народились і виростили свою кривої природи і краси-Кришину???

Дякуємо депутатам ВР п.п. В. Терену, І. Дюкор-Джунку, Т. Стойку, П. Казуру, Ю. Тимошенко, котрі розробляли законопроект "Про визнання, переселенців котрі були переселені з Польщі на Україну" в 1944-1948 роках, "Учасниками війни". Та всім 279 депутатам Верховної Ради України котрі проголосували за цей закон, що ввійшов в дію з 1-го січня 2004р., зробивши дарунок до 60% зга нашого визнання, ^{але маємо.} жодна не знає ніякого

Та не тратимо надії, що багатостраждальний народ примусово переселений з Польщі на Україну буде визнаний депортованим, ми ж не гірші від татар і тільки тоді ми зрозуміємо, що справедливість і настала.

З повагою до Вас - Ольга Гавриленко *O. Gavrilenko*
 уродженка с. Кришину бывшего
 Н-Сонгівського повіту, Кра-
 ківської обл.

жительки: м. Монастирська
 Тернопільської обл.
 вул. Садової 40, - 48300

10.03.2004р.
 м. Монастирська

Епархія:
Diocesis:

Przemyslensis

Число:
Nrus:

104

Деканат:
Decanatus:

Cracovia

Muszyński

Повіт:
Districtus:

Neo-Gaudecensis

Парохія:
Parochia:

Krynica

СВІДОЦТВО ВІНЧАННЯ.

Testimonium copulationis.

Від Уряду парохіяльного гр. кат.
Ex parte officii parochialis r. gr. cath.

s. Petri et Pauli

Церкви
Ecclesiae

in Krynica

заявляється, що в книгах метрикальних вінчаних той же церкви, том стор. знаходиться слідує: notum testatumque fit, in libris metricalibus copulationum huius Ecclesiae tom III. pag. 24. reperiri sequentia:

Рік, місяць і день вінчання Annus, mensis, dies copulationis	Жених — Sponsus				Невіста — Sponsa				Імя і стан Nomen et conditio
	Число дому Nrus domus	І М Я Nomen	Віросповіданне Religio	Вік Aetas	Число дому Nrus domus	І М Я Nomen	Віросповіданне Religio	Вік Aetas	
Року Божого Тисяч <i>1927</i>	<i>95</i>	<i>Joannes Gymna viduus pro del. Lucia filius Jo- annis Gy- mna et Parascovae matris Puz. agr. loci.</i>	<i>94. cat.</i>	<i>26/9. 1882</i>	<i>95</i>	<i>Lubov Gromozjak filia Gimo- shei Gromo- sjak et Mariama tes Gromo- sjak agr. loci.</i>	<i>94. cat.</i>	<i>17/12. 1907.</i>	<i>Joannes Gromozjak et Joannes Hemiar</i>
Anno Domini Millesimo <i>1927</i> <i>13/7</i>									
<i>13/7</i> <i>1927</i>									

То свідоцтво власною рукою підписую і печатю церковною потверджую.
Quas testimoniales manu propria subscribo sigilloque Ecclesiastico corroboro.

Krynica

дня
die

W. S. S. S. S.

Б. Р. 1927
А. Д. 1927

*Paulus Kroll
parochius loci.*

Договір

1956 року в місяці лютому 19 дня
Ми нижче підписані параохіяни Уриницької Церкви
Новосандецького повіту Ураківського воєводства в
складі громадян, які проживають в м. Монастириська,
а іменно:

1. Милура Любомира П.

Милура

2. Кусик Антон Зв.

Кусик

3. Греняк Павло Зв.

Греняк

4. Венгеринович Зван М.

Венгеринович

5. Синява Петро П.

Синява Петро

6. Громосяк Андрій П.

Громосяк Анд.

7. Віскун Яків П.

Віскун Яків П.

8. Віскун Зван П.

Віскун Зван

9. Греняк Александер П.

Греняк Александер

свідки 10. Венгеринович Петро Зв.

Венгеринович

с ч л 11. Кусик Володимир М.

Кусик

с ч л 12. Гронець Зван Ст.

Гронець Зван

л 13. Вархоляк Яків Зв.

Вархоляк

л 14. Мивацький Шома В.

Мивацький

л 15. Петрик Василь Пав.

Петрик

з одної сторони, та церковним комітетом Монастириської
Церкви м. Монастириськ, Тернопільської області зром. Валько
Дмитро, Махно Михайло Д., Галгак Петро А., Гоцурко Іосиф
Кусик Володимир М., Віскун Яків П., Гило Юліан В. в
присутності параха тої же церкви Чагірняк Михайло
з другої сторони склали договір в тім, що вище згадані
громадяни охороняють церковне майно, приналежające Урини-
цькій Церкві Новосандецького повіту в Церкві м. Монастириськ,

1. фелони шт. дванадцять
2. діякони шт. два
3. гаши шт. три, ложки дві, звізди три шт.
4. бігні лампи дві
5. табурки шт. готиря
6. євангелія шт. одна
7. хрести більші готиря
8. хрест малий один
9. хрест ружний один
10. матеріця одна
11. хрести великі процесійні два
12. образи процесійні два
13. образи апостоли дванадцять
14. стихарі дванадцять
15. наплегники шість
16. бурса одна
17. шаль один
18. плащаниця одна
19. обруси на стільці готиря
20. кілим великий один
21. простирала двадцять одно
22. широкник один
23. образ на афтос один
24. кілими старші два
25. кадильниця одна
26. тушки до кадильниці дві
27. ліхтарі 5-ть раменних два
28. ліхтарі 3-х раменні
29. ліхтарі великі вісімнадцять
30. ліхтарі малі п'ять
31. франи /зничені/ готиря
32. зоругви готиря
33. ківот один
34. книга апостольник одна
35. " " три світлик одна
36. " " трифологія одна
37. " " служебник дві
38. " " ромовологія одна
39. " " служебник малий один
40. " " бенюжник один
41. " " анпулка одна
42. лампи кольорові до обзоду
43. " " дякова столова одна
44. шаль на казальницю один
45. кілим вишиваний один
46. подушки дві
47. діяконські спарери дві
48. тетрахель п'ять шт.
49. Антони п'ять шт.
50. рушники двадцять дев'ять шт.
51. крогильниця одна
52. кропило одно
53. зидник один.

Договір складений в двох тримірниках, з яких один залишається в церковній касі Монастирської Церкви,

ГОЛОВНЕ АРХІВНЕ УПРАВЛІННЯ ПРИ КАБІНЕТІ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

290008, м. Львів, вул. Підвальна, 13. Тел. 74-33-23, 72-59-22

18. 03. 2002р. № Т-4268-02/п

На № _____ від _____

Тавричанку Т.С.

АРХІВНА ДОВІДКА.

В документах обласного архіву значиться, що родина у складі:

Голова родини - Тавричан Катерина Іванівна, 1918 р.ч
Члени родини - Тавричан Антін Степанович, 1935 р.ч
Тавричан Петро Степанович, 1937 р.ч
Антим Анна (по-батьк. по вяс) 1888 р.ч
Турей Любомира Афанасівна, 1984 р.ч

у 1940 році була переселена у Зарнівському с/с
Ново-Сонгського повіту Хрківського в'їз/полиці)

При переселенні ними було залишено господарське майно, яке складалось із
пш. т. буринку - 100 м³, коноплі - 75 м³, скл. прилежц. - 27 м³
Сієї мала 0,50 га орної землі. Вармість
записаного майна - 14940 (готмаршальськ тир
дев'ятсот сорок) руб в торгівельних цінах

Підстава: р. н-3229, оп. 10, сир. 10 ар. 28
там же, сир. 15 ар. 112 зб.

Інших відомостей немає.

Директор архіву

/ Зав. відділом

В. І. КУЦИНДА

Й. Л. ШТАТМАН

ГОЛОВНЕ АРХІВНЕ УПРАВЛІННЯ ПРИ КАБІНЕТІ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

290008, м. Львів, вул. Підвальна, 13. Тел. 74-33-23, 72-59-22

18.03.2002р. № ТИ-4267-02/4

На № _____ від _____

Гавришак О.З.

АРХІВНА ДОВІДКА.

В документах обласного архіву значиться, що родина у складі:

Голова родини - Тимюра Іван Іванович, 1882р.ч
Члени родини - Тимюра Саболіра Тиміофіївна, 1907р.ч
Тимюра Анна Іванівна, 1924р.ч
Тимюра Антін Іванович, 1928р.ч
Тимюра Меланія Іванівна, 1930р.ч
Тимюра Стефанія Іванівна, 1932р.ч
Тимюра Тараскевіч Іванівна, 1934р.ч
Тимюра Ольга Іванівна, 1937р.ч

у 1975 році була переселена у Тернопільську обл.
з с. Кришів
Ново-Соняського повіту Кранівського вл. (Павлів)

При переселенні ними було залишено господарське майно, яке складалось із
пешт. будинку - 2 (506м²; 247м²), комори - 380м²,
склад. приміщ. - 3 (420м²). Стара мала 22,4 га
землі, з них 11,2 га орної. Вартість
залишеного майна - 50.880 (п'ятдесят тис.
вісімсот вісімдесят) грн в тодішніх грошах

Підстава: р. н- 3229, оп. 10, сфр. 10 ар. 229
там же, сфр. 15 ар. 126 зб.

Інших відомостей немає.

Директор архіву

/ Зав. відділом

В. І. КУЦИНДА

Й. Л. ШТАТМАН

УКРАЇНА
ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА
АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ
46000 м. Тернопіль, вул. Сагайдачного, 14
тел. (0352) 22-44-95, факс (0352) 22-86-18
dato-bogd@ ukr.net.

UKRAINE
TERNOPIL REGIONAL STATE
ADMINISTRATION
STATE ARCHIVES
TERNOPIL REGION
46000 Ternopil, 14, Sahaidachny St.
Phones: (0352) 22-44-95, fax: (0352) 22-86-18
dato-bogd@ ukr.net.

03.04.03 № Г-156

На № _____

1. Гр. Гавриляк/Тимура/ Ольга
Іванівна
2. _____
3. м.Монастириськ
4. вул. Садова, 40

ДОВІДКА

У документах архівного фонду «Відділ переселення Тернопільського облвиконкому», в списках переселенців, які прибули із Польщі на постійне проживання в район Монастириський

Тернопільської області у 1945–1946 роках, значиться ТИМУРА Іван
Іванович із сім'єю _____

у складі 8 осіб, переселений 02.08.1945 року
із с. Криниця район Новий Санч, Краківська обл.

в м. Монастириськ. Отримав: дім, 4,40га землі,
в т.ч. 0,3 га присадибної.

Підстава: Ф. р-2781, оп. 1, спр. 12, _____, арк. 54.

Одночасно повідомляємо, що в списках переселенців, які прибули із Польщі, вказаний тільки глава сім'ї, інші члени родини не вказані.

З приводу поіменного списку сім'ї радимо звернутися у (79008), м.Львів, вул. Підвальна, 13. Державний архів області.

Директор архіву

Археограф I-категорії

Б. В. ХАВАРІВСЬКИЙ

Н. Самборська

УКРАЇНА
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ТОВАРИСТВО
З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
"Прогрес"
код 30790140
Тернопільська область,
м.Монастириська, вул.Галицька 45
« 1 » 08 2003 р.
№ 81

Д О В І Д К А

Видана ТзОВ "Прогрес" м.Монастириська Тернопільської області ГАВРИЛЯК ОЛЬГІ ІВАНІВНІ про те, що згідно поданої заяви батька Тимура Івана Івановича 6 лютого 1948 року було прийнято в члени колгоспу Ім. Сталіна з сім'єю І земельною часткою 3.50 га. В господарстві було : один кінь, один віз, один плуг, одна борона.

Довідка видана для пред"явлення по місцю вимоги.

Директор ТОВ

О.Д.Б"еля

Акт № 25

1946 року червня м-ця 28 дня, сільрада Монастирська
Монастирської району, Тернопільської області.

Ми, що нижче підписались: представник Райземвідділу Демичев представник Райфінвідділу
Демичев голова Демичев

сільради Монастирська склали цей акт в наступному, що переселенець
прибувший з Польщі з села Кришине повіту Холмський

тов. Шимуря Іван Іванович
залишив в Польщі нерухомого майна на суму 48.470 крб, рухомого на суму _____ крб разом на суму _____ крб:

Вище згаданому переселенцю передається у власне користування на терені села Монастирського району

Слідуюче:

- 1. Житловий будинок-кількість 1 вартість 2296 крб
- 2. Господарчі будівлі _____ крб.
- хлівів _____ крб.
- стодола _____ крб.
- льох _____ крб.
- інші _____ крб.
- 3. різне рухоме с-г майно _____ на суму _____ крб;
(борони, плуг, віз і інше)

Handwritten notes:
7445 крб
7445 крб

Всього майна на суму 7445 крб
4. Присадибний участок 6 ар га в т. ч.; городньої 0.09 га саду _____ га, що належали гр. Дудзик
Іван Іванович який виїхав до Польщі в порядку переселення
Крім того наділено замі 4.40 га гори гори гори
[прописью]

Назва урочища де розташований участок землі	Наділено га	В Т О М У Ч И С Л І						З км межує
		орної	сіножаті	З них посівів			на суму	
жита	пшениці			ярих				
<u>Морине</u>	<u>2,58</u>	<u>2,58</u>						
<u>Підширків</u>	<u>0,44</u>	<u>0,44</u>						
<u>Підширків</u>	<u>25</u>	<u>25</u>						
<u>Підширків</u>	<u>113</u>	<u>113</u>						
РАЗОМ	4,40	4,40						

Межі наділеної землі 4,40 га межі переселенню Шимуря відомі і в натурі

закоп акт складено в присутності переселенця тов. Шимуря

в 3-х примірниках. Один для представника Райземвідділу другий для представника райфінвідділу і третій залишається у переселенця.

Представник Райземвідділу Демичев підпис Демичев
 Представник Райфінвідділу Демичев підпис Демичев
 Голова сільради Демичев підпис Демичев

Займатиметься Шимуря підпис Шимуря
Шимуря в с. Монастирське Шимуря